

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет географічний
Кафедра геоморфології і палеогеографії

Затверджено

На засіданні кафедри геоморфології і палеогеографії
географічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.)

Завідувачка кафедри проф. Лідія ДУБІС

Силабус з навчальної дисципліни
«ЕОЛОВІ ПРОЦЕСИ І ПРОБЛЕМИ ОПУСТЕЛЮВАННЯ»,
що викладається в межах ОПП (ОПН) другого (магістерського)
рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 103 Науки про Землю

Львів 2023 р.

**Силабус курсу «ЕОЛОВІ ПРОЦЕСИ І ПРОБЛЕМИ ОПУСТЕЛЮВАННЯ»
2023-2024 навчального року**

Назва курсу	ЕОЛОВІ ПРОЦЕСИ І ПРОБЛЕМИ ОПУСТЕЛЮВАННЯ
Адреса викладання курсу	вул. П. Дорошенка, 41, Львів, Львівська область, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	географічний факультет, геоморфології і палеогеографії.
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань: 10 Природничі науки Спеціальність : 103 Науки про Землю
Викладачі курсу	Завідувачка кафедри, доктор географ. наук Дубіс Л. Ф.
Контактна інформація викладачів	Lida.dubis@gmail.com , lidiya.dubis@lnu.edu.ua , 79000 Львів, вул. Дорошенко 41/45
Консультації по курсу відбуваються	Вівторок з 11.00 до 12.40 год. Адреса: аудиторія 49, вул. Петра Дорошенка, 41, Львів, Львівська область, 79000.
Сторінка курсу	https://geography.lnu.edu.ua/academics/master/earth-science-geography-4-master
Інформація про курс	Навчальна дисципліна «Еолові процеси і проблеми опустелювання» призначена для ознайомлення магістрів за спеціальністю 103 Науки про Землю з теоретичними та прикладними знаннями щодо чинників формування, розвитку і функціонування сучасних еолових процесів, особливостей морфології еолового рельєфу. Навчальна дисципліна також скерована на формування знань студентів щодо причин та етапності розвитку еолових процесів у минулому та тих змін, що відбуваються нині у розвитку сучасних еолових процесів, пов'язаних з глобальними змінами клімату. Студенти отримують знання щодо проблемами опустелювання, про причини та наслідки активізації сучасних еолових процесів у різних регіонах Світу, у тім й в Україні. Отримують теоретичні знання та практичні навички для вирішення різнопланових прикладних завдань щодо стабілізації еолових процесів та негативних наслідків що пов'язані з їхнім розвитком.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Еолові процеси і проблеми опустелювання» є однією з вибіркових дисциплін зі спеціальності 103 Науки про Землю, призначена для магістрів другого року навчання, викладається у третьому семестрі в обсязі 3 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Тривалість курсу: обсяг курсу 90 год., самостійних 66 год., аудиторних 24 год. <i>Ключові слова:</i> сучасні і давні еолові процеси, еоловий рельєф, типізація еолового рельєфу, реліктовий еоловий рельєф, антропопресія, активізація еолових процесів, опустелювання.
Мета та цілі курсу	Метою навчальної дисципліни є набуття студентами теоретичних і практичних знань щодо формування та особливостей морфології сучасного і давнього (реліктового) еолового рельєфу, факторів розвитку та причин активізації еолових процесів, оволодіння методами їх дослідження. Важливими складовими курсу є набуття студентами розуміння прикладного значення вивчення еолових процесів, їхньої ролі

	<p>у формуванні рельєфу Землі, а також висвітлення проблем опустелювання, зокрема території північної Африки, локальної активізації еолових процесів на території України, у тім числі на Поліссі.</p> <p>Завдання дисципліни «Еолові процеси і проблеми опустелювання»:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ознайомити студентів з об'єктом, предметом дослідження та головними завданнями еолової геоморфології, її місцем і значенням в науках про Землю; ➤ розкрити головні наукові концепції та теорії формування еолового рельєфу; ➤ сформувати у студента знання про методи дослідження еолового рельєфу, сучасних і давніх еолових процесів, вміння їх використовувати у наукових і практичних дослідженнях; ➤ розкрити закономірності розвитку і поширення еолових процесів на Землі, проаналізувати основні чинники їх формування; ➤ сформувати у студента знання про закономірності формування вітропіщаного потоку, його ерозійну, транспортуючу та акумулятивну складові, його роль й формуванні сучасного та давнього (реліктового) рельєфу; ➤ сформувати у студента знання про типи еолового рельєфу та закономірності поширення на Землі; ➤ розкрити причини активізації еолових процесів та проблеми опустелювання, у тім числі на територіях Північної Африки та України; ➤ проаналізувати зміни клімату та його вплив на розвиток еолових процесів у минулому та сьогоденні; ➤ сформувати навички комплексного вивчення еолового рельєфу та оцінки розвитку сучасних і давніх еолових процесів; ➤ показати вплив діяльності людини на активізації еолових процесів, у тім числі й внаслідок трансформації рельєфу внаслідок видобування бурштину та військових дій.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Методичне забезпечення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Павловська Т. С., Ковальчук І. П. Геоморфологія : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / Т. С. Павловська, І. П. Ковальчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 348 с. 2. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень : навч. посібник / Г. Байрак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 292 с. <p>Основна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Livingstone I., Warren A. Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p. 2. Święchowicz J., Michno A. Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Święchowicz, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s. 3. Gutiérrez F., Gutiérrez M. Landforms of the Earth / F. Gutiérrez, M. Gutiérrez. – Springer, 2016. – 270 p. 4. Parsons A. J., Abrahams A. D. Geomorphology of Desert Environments / A.J. Parsons, A.D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p. 5. Герасименко Н. П. Палеогеографія четвертинного періоду України (палеоландшафти): підручник / Н. П. Герасименко. – Київ: Прінт-Сервіс, 2020. – 296 с. 6. Dubis L. Genesa form ostańcowych – Biała Pustynia, obniżenie Farafrzy, pustynia Zachodnia (badania wstępne) / L. Dubis, M. Dłużewski, R. Jakubik // Warsztaty geomorfologiczne. Egipt 5-22.04.2002. – Warszawa, 2002. –

S. 11–15.

7. Barczuk A. Rozwój pól wydmyowych Ergu Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis, K. Skotcki // Geograficzne i geologiczne uwarunkowania rozwoju rzeźby Maroka. Warsztaty geomorfologiczne Maroko 29.04-04.05.2006. – Warszawa, 2006. – S. 187–217.

8. Barczuk A. Natural and anthropogenic factors of the development of Erg Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis // Contemporary evolution of the natural environment of the region between AntiAtlas and Sahara (Morocco) ; [ed. by S. Skiba, K. Krzemień] ; Prace i Studia Geograficzne. – 2008. – Fascicle 118. – P. 119–133.

9. The World's Largest Deserts / Geology.com
<https://geology.com/records/largest-desert.shtml>

10. The Great Deserts of the World and Where They Are Located
<https://www.mapquest.com/travel/great-deserts-of-the-world-and-where-they-are-located/>

11. New study finds world's largest desert, the Sahara, has grown by 10 percent since 1920 / National Science Foundation
https://www.nsf.gov/news/news_summ.jsp?cntn_id=244804

12. Roskin J. Aeolian-fluvial processes control landscape evolution along dunefield margins of the northwestern Negev (Israel) since the late Quaternary / L. Robins, J. Roskin, L. Yu, R. Bookman, N. Greenbaum // Quaternary Science Reviews. – Volume 285. – 2022, 107520, <https://doi.org/10.1016/j.quascirev.2022.107520>

13. Dubis L., Dłużewski M. Wybrane formy ostańcowe Północnej Sahary jako przykład działalności erozji eolicznej / L. Dubis, M. Dłużewski // VI Zjazd Geomorfologów Polskich „Środowiska górskie – ewolucja rzeźby” Jelenia Góra, 11-14 września 2002, Wrocław, 2002. – P. 38–40.

14. Dubis L., Dłużewski M. Erozyjne formy ostańcowe – jardangi jako wskaźnik tempa deflacji / L. Dubis, M. Dłużewski // Warsztaty geomorfologiczne. Egipt 5-22.04.2002, Warszawa, 2002. – P. 28–42.

15. Дубіс Л.Ф. Еоловий палеоморфогенез правобережної частини Українського Полісся: авт. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра геогр. наук / Л.Ф. Дубіс. – Київ, 2013. – 42 с.

16. Дубіс Л. Ф. Науково-методичні засади дослідження морфології реліктових дюн правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс, Ю. Андрейчук // Фізична географія та геоморфологія. – 2012. – Вип. 1 (65). – С. 82–87

17. Дубіс Л. Палеогеографічні умови розвитку еолових процесів та утворення дюн правобережної частини Українського Полісся наприкінці пізнього плейстоцену / Л. Дубіс // Географія і сучасність. Сер. 4. – 2012. – Вип. 15 (27). – С. 39–52.

18. Дубіс Л. Фази інтенсивного розвитку еолових процесів і дюноутворення правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс // Наук. вісник Чернів. ун-ту. – 2012. – Вип. 612–613 ; Географія. – С. 40–45.

19. Дубіс Л. Ф. Еоловий палеоморфогенез: основні положення, проблеми та перспективи дослідження / Л. Ф. Дубіс // Наукові записки Таврійського ун-ту. Сер. Географія. – 2011. – Т. 24(63), № 2, ч. 1. – С. 66–73.

20. Бортник С. Ю. Ідеї еолового морфогенезу в працях П. А. Тутковського / С. Ю. Бортник, Л. Ф. Дубіс // Фізична географія та геоморфологія. – 2009. – Вип. 55. – С. 87–98.

21. Дубіс Л. Ф. Дослідження мікроскопії кварцових зерен: історія розвитку та перспективи використання для палеогеографічних

	<p>реконструкції еолових процесів / Л. Ф. Дубіс // Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2010. – Вип. 38. – С. 111–119.</p> <p>22. Карпенко Н.І. Рельєф морських берегів: навч. посіб.: [для вищих навч. закл.] / Н.І. Карпенко. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 308 с.</p> <p>Інформаційні ресурси:</p> <p>1. Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research;</p> <p>2. Інформаційні ресурси наукових бібліотек;</p> <p>3. Ресурс Google Earth.</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	24 години аудиторних занять. З них: 16 годин лекцій; 8 годин практичних занять; 66 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>У результаті вивчення дисципліни «Еолові процеси і проблеми опустелювання» студент повинен:</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ головні поняття, концепції еолової геоморфології, у тім числі закономірності формування вітропіщаного потоку ; ✓ головні концепції розвитку еолового рельєфу та науково-методичні засади дослідження різних типів його форм; ✓ морфологічну та генетичну класифікації еолового рельєфу, головні чинники, які впливають на їхнє формування; ✓ прикладне значення вивчення еолових процесів рельєфу та їхньої активізації внаслідок глобальних змін клімату та антропопресії на геосистеми; ✓ проблеми пов'язані зі опустелюванням територій, у тім числі на території Північної Африки та Українському Поліссі; ✓ професійну етику фахівця-геоморфолога. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ідентифікувати еолові процеси та описувати й аналізувати різні типи форми рельєфу створеними ними; ✓ застосувати методи досліджень з метою вивчення сучасних та давніх еолових процесів, різних типів і форм еолового рельєфу; ✓ використати отриманні знання у практичній діяльності, в тім для оцінки активізації сучасних еолових процесів та опустелювання території. <p>Вивчення курсу сприяє розвитку таких <i>м'яких навичок (soft skills)</i>: критичне мислення, професійна самопрезентація, формування та відстоювання власної думки.</p> <p>У результаті вивчення цього курсу здобувачі набудуть таких компетентностей:</p> <p>Загальні компетентності:</p> <p>ЗК01 Здатність до адаптації і дії в новій ситуації.</p> <p>ЗК02 Вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК03 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.</p> <p>ЗК04 Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК05 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>Фахові компетентності:</p> <p>ФК01 Розуміння необхідності дотримання норм авторського і суміжних</p>

	<p>прав інтелектуальної власності; сприйняття державної та міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності.</p> <p>ФК02 Знання сучасних засад природокористування, взаємодії природи і суспільства із застосуванням раціонального використання природних ресурсів та екологічних аспектів та основ природоохоронного законодавства в умовах активізації глобальних змін геоморфосистем і виникнення геозагроз.</p> <p>ФК03 Розуміння планети як єдиної системи, найважливіших проблем її будови та розвитку в умовах глобальних змін геоморфосистем</p> <p>ФК04 Володіння сучасними методами досліджень, які використовуються у виробничих та науково-дослідницьких організаціях при вивченні Землі, її геосфер та їхніх компонентів.</p> <p>ФК06 Уміння застосовувати наукові знання і практично втілювати їх для розробки та впровадження механізмів геопланування, територіального планування, проведення моніторингу розвитку регіонів, складання стратегічних планів і програм.</p> <p>Програмні результати навчання:</p> <p>ПР01 Аналізувати особливості природних та антропогенних геоморфосистем.</p> <p>ПР02 Застосовувати свої знання для визначення і вирішення проблемних питань глобальних змін геоморфосистем та прийняття обґрунтованих рішень в умовах виникнення геозагроз.</p> <p>ПР06. Вміти здійснювати оцінку розвитку морфодинамічних процесів, прогнозувати розвиток екологічних, та соціальних наслідків на окремих об'єктах природокористування.</p> <p>ПР07 Знати сучасні методи дослідження Землі та її геоморфосистем і вміти їх застосовувати у виробничій та науково-дослідницькій діяльності.</p>
Ключові слова	сучасні і давні еолові процеси, еоловий рельєф, типізація еолового рельєфу, реліктовий еоловий рельєф, антропопресія, активізація еолових процесів, опустелювання.
Формат курсу	Очний /заочний Очна (денна) форма навчання передбачає постійний особистий контакт науково-педагогічного працівника і студента, що забезпечує набуття глибоких системних знань, стійких умінь. Студенти денної форми навчання зобов'язані відвідувати навчальні заняття чи онлайн лекції згідно з розкладом та своєчасно виконувати навчальні завдання згідно з робочою програмою.
Теми	Подано нижче у табличній формі СХЕМА КУРСУ «ЕОЛОВІ ПРОЦЕСИ І ПРОБЛЕМИ ОПУСТЕЛЮВАННЯ» ¹
Підсумковий контроль, форма	Залік у кінці семестру. Підсумкова оцінка (зі 100 балів) складається з суми балів, отриманої за виконання практичних робіт, участь у лекціях-дискусіях та модульну контрольну роботу.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань із курсів «Загальна геоморфологія», «Морфолітологічний аналіз довікілля», «Методологія та організація наукових досліджень» та ін., достатніх для сприйняття і розуміння механізмів формування еолового рельєфу земної поверхні, умов та причин розвитку сучасних та давніх еолових процесів, тенденцій їх сучасних досліджень, можливостей застосування

	<p>для вирішення прикладних завдань, зокрема завдань пов'язаних з опустелюванням конкретних територій.</p>
<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>Для засвоєння курсу «Еолові процеси і проблеми опустелювання» проводиться два види навчальних занять: лекції та практичні роботи. Для викладу лекційного матеріалу по кожній темі підготовлено лекції-презентації з фотографіями, рисунками, картосхемами, аерофото- і космічними знімками, короткими фільмами, що відображають різні типи еолового рельєфу. На лекціях виконується бліц-опитування студентів та проводяться дискусії.</p> <p>На практичних заняттях здійснюється роз'яснення сутності завдань і підходів до їх вирішення. Для аналізу проблемних питань, пов'язаних з вивченням проблем опустелювання, застосовують колаборативне навчання та дискусію.</p> <p>Для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких як підготовка індивідуальних та колективних завдань для розвитку навиків командної роботи та вміння вести дискусію.</p> <p>Загалом використовуються такі методи навчання:</p> <p>а) <i>словесні</i> – лекція-презентація, пояснення, дискусія;</p> <p>б) <i>наочні</i> – лекція-презентація, ілюстрування лекційного матеріалу таблицями, картами, схемами та графіками, світлинами, короткими науковими та документальними фільмами;</p> <p>в) <i>практичні</i> – виконання практичних робіт з метою набуття нових знань та інформації, їх правильної інтерпретації відповідно до поставленої мети дослідження;</p> <p>г) <i>польові</i> – методи лабораторних досліджень еолових процесів, зокрема мікроскопії кварцових зерен;</p>
<p>Необхідне обладнання</p>	<p>Вивчення курсу потребує використання мультимедійного обладнання та програм ZOOM і TEAMS (для забезпечення дистанційного навчання). Для вивчення курсу достатньо володіти такими програми як Microsoft Office Word, Microsoft Office Excel, Microsoft Office Power Point.</p>
<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.</p> <p>Протягом семестру студент може набрати 100 балів за виконання практичних робіт та участь у лекціях-дискусіях.</p> <p>Практичні роботи студенти виконують, отримавши індивідуальні та групові завдання.</p> <p>Підсумкова максимальна кількість балів – 100.</p> <p><u>Враховується також:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ академічна доброчесність щодо написання і підготовки індивідуальних завдань; ✓ креативність мислення, ✓ оригінальність міркувань щодо шляхів вирішення конкретних цілей дослідження; ✓ участь у дискусіях і обговореннях на семінарських та практичних заняттях; ✓ відвідування занять та участь студента в них. <p><i>Письмові роботи:</i> студенти самостійно виконують декілька видів письмових робіт, у тому числі практичні роботи. Роботи студентів є індивідуальними, базованими на власних дослідженнях. Усі використані літературні та інформаційні джерела повинні бути забезпечені відповідними посиланнями. Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи</p>

	<p>обману. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Усі студенти зобов'язані відвідувати усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надано викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих, у тому числі наукових публікацій у фахових виданнях та міжнародних часописах.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі, та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвочасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до заліку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Еолові процеси і форми: основні поняття та визначення. 2. Наукове і практичне значення вивчення еолових процесів. 3. Історія виникнення та розвитку досліджень еолових процесів та еолових форм рельєфу. 4. Світові наукові осередки з проблем вивчення еолових процесів та форм рельєфу утворених ними. 5. А. Тутковський як основоположник вивчення давніх процесів та реліктових еолових форм Полісся. 6. Ідеї еолового палеоморфогенезу у працях П. А. Тутковського. Українські дослідники еолових процесів і еолових форм рельєфу. 7. ISAR (міжнародне товариство еолових досліджень): історія створення, мета, завдання, сучасна діяльність. 8. Новітні напрями наукових досліджень сучасних і давніх еолових процесів та еолових форм рельєфу. 9. Теоретичні засади вивчення сучасних і давніх еолових процесів. 10. Методи наукових досліджень сучасних еолових процесів і створених ними еолових форм рельєфу. 11. Методи наукових досліджень давніх еолових процесів та реліктових еолових форм рельєфу. 12. Особливості текстури еолових відкладів як головний критерій їх ідентифікацій. 13. Мікроморфологія кварцових зерен як головний метод оцінки інтенсивності розвитку еолових процесів у минулому. 14. Поняття про вітропіщані потоки. Головні фактори їх формування. 15. Початок руху еолових відкладів та порогові значення швидкості вітрів. 16. Ерозійно-аккумулятивна діяльність вітропіщаних потоків. 17. Способи транспортування еолового матеріалу. Траєкторія сальтації піщаних відкладів. 18. Механізми сортування матеріалу у процесі транспортування. 19. Літологічна характеристика еолових відкладів. 20. Особливості формування вітропіщаних потоків морських узбережь.

	<ol style="list-style-type: none"> 21. Джерела формування відкладів піщаних пустель та методи їх дослідження. 22. Дефляція та коразія: фактори та особливості розвитку. 23. Форми дефляційного і коразійного рельєфу, їх класифікація. 24. Останцеві дефляційні форми рельєфу як свідки розвитку давніх еолових процесів. 25. Еолові акумулятивні форми рельєфу: особливості утворення та класифікація. 26. Прикущові еолові форми рельєфу. 27. Дюни та їх класифікація. 28. Акумулятивні еолові форми найбільших пустель Світу: особливості морфології і формування 29. Піщані ерги Сахари: особливості поширення, морфології та утворення. 30. Географічне поширення еолових процесів на Землі. 31. Основні типи пустель та особливості їхніх морфоскульптур. 32. Основні етапи та палеогеографічні умови розвитку еолових процесів у плейстоцені та голоцені. 33. Давні еолові процеси, їх значення для проведення палеогеографічних реконструкцій. 34. Реліктові дюни Українського Полісся: критерії ідентифікації, морфологія та особливості поширення. 35. Особливості утворення реліктових еолових форм рельєфу Європейського піщаного поясу. 36. Опустелювання: причини, екологічні наслідки. 37. Глобальні зміни клімату і опустелювання: сценарії розвитку, план адаптації. 38. Проблеми і наслідки опустелювання Північної Африки. 39. Активізація еолових процесів на Українському Поліссі. Бродівська пустеля. 40. Олешківські піски як найбільша пустеля Європи. Вплив воєнних дій на рельєф Олешківських пісків. 41. Активізації еолових процесів на локальних територіях України при перетворенні ландшафтів під час війни. 42. Ймовірність розвитку еолових процесів у межах території колишнього Каховського водосховища. 43. Піщані та пилові бурі в Україні: причини виникненням і наслідки 44. Заходи скеровані на стабілізацію розвитку еолових процесів.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості викладання курсу буде надано по завершенні курсу.

**Розподіл балів на заняттях
з навчальної дисципліни «Еолові процеси і проблеми опустелювання»**

Виконання практичних робіт, поточне оцінювання та самостійна робота				Участь у лекціях-дискусіях	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	
ПР1	ПР 2	ПР3	М	ПР4	
15	15	15	10	15	
				30	100

ПР 1, ПР 2, ... ПР 4 – теми практичних занять.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

М – модульний контроль.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
71 – 80	C		
61 – 70	D	задовільно	
51 – 60	E		
21 – 50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

1. СХЕМА КУРСУ «ЕОЛОВІ ПРОЦЕСИ І ПРОБЛЕМИ ОПУСТЕЛЮВАННЯ»

Тижд	Тема, план, короткі тези	Форма заняття	Література	Завдання	Термін виконанн я
Змістовий модуль 1. Еолові процеси: сучасні уявлення та теоретичні засади дослідження					
1-2 тижні	<p>Тема 1. Еолові процеси: історія та сучасний стан досліджень. Історія виникнення та розвитку досліджень еолових процесів та еолових форм рельєфу. Головні світові наукові осередки з проблем вивчення еолових процесів та форм рельєфу утворених ними. ISAR (міжнародне товариство еолових досліджень): мета, завдання, діяльність.</p> <p><i>Аналіз світових трендів наукових досліджень сучасних і давніх еолових процесів та еолового рельєфу.</i></p>	<p><i>Лекція, дискусія</i></p>	<p><i>Livingstone I., Warren A.</i> Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p.</p> <p><i>Świąchowicz J., Michno A.</i> Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowicz, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s.</p> <p><i>Parsons A. J., Abrahams A. D.</i> Geomorphology of Desert Environments / A. J. Parsons, A.D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p.</p> <p><i>New study finds world's largest desert, the Sahara, has grown by 10 percent since 1920</i> / National Science Foundation https://www.nsf.gov/news/news_summ.jsp?cntn_id=244804</p> <p><i>Dubis L.</i> Genesa form ostańcowych – Biała Pustynia, obniżenie Farafrы, pustynia Zachodnia (badania wstępne) / Dubis L., Dłużewski M., Jakubik R. // Warsztaty geomorfologiczne. Egipt 5-22.04.2002. – Warszawa, 2002. – S. 11–15.</p> <p><i>Barczuk A.</i> Rozwój pól wydmyowych Ergu Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis, K. Skotcki // Geograficzne i geologiczne uwarunkowania rozwoju rzeźby Maroka. Warsztaty geomorfologiczne Maroko 29.04-04.05.2006. – Warszawa, 2006. – S. 187–217.</p> <p><i>Roskin J.</i> Aeolian-fluvial processes control landscape evolution along dunefield margins of the northwestern Negev (Israel) since the late Quaternary / L. Robins, J. Roskin, L. Yu, R. Bookman, N. Greenbaum // Quaternary Science Reviews. – Volume 285. – 2022, 107520, https://doi.org/10.1016/j.quascirev.2022.107520</p> <p>Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research;</p> <p>Інформаційні ресурси наукових бібліотек.</p>	<p>2 год.</p> <p>9 год</p>	<p>1 тиждень</p> <p>До наступного заняття</p>
	<p>ПР. 1. Оцінка еолізації кварцових зерен піщаних відкладів як показника розвитку та інтенсивності еолових процесів.</p>	<p><i>Практична робота</i></p>	<p><i>Байрак Г.</i> Методи геоморфологічних досліджень : навч. посібник / Г. Байрак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 292 с.</p> <p><i>Дубіс Л. Ф.</i> Дослідження мікроскопії кварцових зерен: історія розвитку та перспективи використання для палеогеографічних реконструкцій еолових процесів / Л. Ф. Дубіс // Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2010. – Вип. 38.</p>	<p>2 год.</p>	<p>До наступного заняття</p>

			<p>– С. 111–119.</p> <p>Дубіс Л. Ф. Науково-методичні засади дослідження морфології реліктових дюн правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс, Ю. Андрейчук // Фізична географія та геоморфологія. – 2012. – Вип. 1 (65). – С. 82–87</p> <p>Świąchowicz J., Michno A. Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowicz, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s.</p> <p>Герасименко Н. П. Палеогеографія четвертинного періоду України (палеоландшафти): підручник / Н. П. Герасименко. – Київ: Принт-Сервіс, 2020. – 296 с.</p>		
3-4 тижні	Тема 2. Науково-методичні засади дослідження сучасних та давніх еолових процесів.	Лекція, дискусія	<p>Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень : навч. посібник / Г. Байрак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 292 с.</p> <p>Дубіс Л. Ф. Науково-методичні засади дослідження морфології реліктових дюн правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс, Ю. Андрейчук // Фізична географія та геоморфологія. – 2012. – Вип. 1 (65). – С. 82–87</p>	2 год.	1 тиждень
	<i>Джерела формування відкладів піщаних пустель та методи їх дослідження.</i>	Самостійна робота	<p>Дубіс Л. Ф. Еоловий палеоморфогенез: основні положення, проблеми та перспективи дослідження / Л. Ф. Дубіс // Наукові записки Таврійського у-ту. Сер. Географія. – 2011. – Т. 24(63), № 2, ч. 1. – С. 66–73.</p> <p>Livingstone I., Warren A. Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p.</p> <p>Świąchowicz J., Michno A. Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowicz, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s.</p> <p>Parsons A. J., Abrahams A. D. Geomorphology of Desert Environments / A. J. Parsons, A.D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p.</p> <p>Barczuk A. Rozwój pól wydmywanych Ergu Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis, K. Skotcki // Geograficzne i geologiczne uwarunkowania rozwoju rzeźby Maroka. Warsztaty geomorfologiczne Maroko 29.04-04.05.2006. – Warszawa, 2006. – S. 187–217.</p> <p>Dubis L., Dłużewski M. Erozyjne formy ostańcowe – jardangi jako wskaźnik tempa deflacji / Warsztaty geomorfologiczne. Egipt 5-22.04.2002, Warszawa, 2002. – P. 28–42.</p> <p>Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research.</p> <p>Pescypc Google Earth.</p>	8 год	—
5-6 тижні	Тема 3. Вітропіщані потоки та закономірності їх формування. Сила та напрям вітку. Початок руху еолових відкладів та порогові значення швидкості вітрів. Ерозійно-аккумулятивна діяльність	Лекція, дискусія	<p>Livingstone I., Warren A. Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p.</p> <p>Świąchowicz J., Michno A. (red.). Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej. – Kraków, 2016. – 392 s.</p> <p>Gutiérrez F., Gutiérrez M. Landforms of the Earth / F. Gutiérrez, M. Gutiérrez.</p>	2 год.	1 тиждень

<p>вітропіщаних потоків. Способи транспортування солового матеріалу. Траєкторія сольтації піщаних відкладів. Особливості формування вітропіщаних потоків морських узбережь.</p>		<p>– Springer, 2016. – 270 p. Parsons A. J., Abrahams A. D. Geomorphology of Desert Environments / A.J. Parsons, A.D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p. Dubis L., Dłużewski M. Erozyjne formy ostańcowe – jardangi jako wskaźnik tempa deflacji / L. Dubis, M. Dłużewski // Warsztaty geomorfologiczne. Egipt 5-22.04.2002, Warszawa, 2002. – P. 28–42.</p>		
<p>Механізми сортування матеріалу у процесі транспортування. Літологічна характеристика солових відкладів.</p>	<p>Самостійна робота</p>	<p>Barczuk A. Rozwój pól wydmyowych Ergu Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis, K. Skotcki // Geograficzne i geologiczne uwarunkowania rozwoju rzeźby Maroka. Warsztaty geomorfologiczne Maroko 29.04-04.05.2006. – Warszawa, 2006. – S. 187–217. Barczuk A. Natural and anthropogenic factors of the development of Erg Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis, K. Skotcki // Contemporary evolution of the natural environment of the region between AntiAtlas and Sahara (Morocco) ; [ed. by S. Skiba, K. Krzemień] ; Prace i Studia Geograficzne. – 2008. – Fascicle 118. – P. 119–133. Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research; Інформаційні ресурси наукових бібліотек.</p>	<p>8 год</p>	<p>До наступного заняття</p>

	<p>ПР 2. Аналіз поширення та особливості морфології еолових форм морських узбережь. Аналіз факторів утворення вітропіщаних потоків. Магістр на підставі інформаційного ресурсу Google Earth визначає морфологічні особливості еолових акумуляційних і дефляційних форм рельєфу, джерела формування вітропіщаних потоків та ймовірну відстань необхідну для їхнього формування</p>	Практична робота	<p><i>Ресурс Google Earth.</i> <i>Павловська Т. С., Ковальчук І. П.</i> Геоморфологія : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / Т. С. Павловська, І. П. Ковальчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 348 с. <i>Livingstone I., Warren A.</i> Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p. <i>Świąchowiec J., Michno A.</i> Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowiec, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s. <i>Gutiérrez F., Gutiérrez M.</i> Landforms of the Earth / F. Gutiérrez, M. Gutiérrez. – Springer, 2016. – 270 p. <i>Roskin J.</i> Aeolian-fluvial processes control landscape evolution along dunefield margins of the northwestern Negev (Israel) since the late Quaternary / L. Robins, J. Roskin, L. Yu, R. Bookman, N. Greenbaum // Quaternary Science Reviews. – Volume 285. – 2022, 107520, https://doi.org/10.1016/j.quascirev.2022.107520 Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research; Інформаційні ресурси наукових бібліотек;</p>	2 год.	До наступного заняття
--	---	------------------	---	--------	-----------------------

Змістовий модуль 2. Еолові форми рельєфу: класифікація, особливості утворення та поширення на Землі

6-7 тиждень	<p>Тема 4. Дефляція та коразія: фактори та особливості розвитку. Форми дефляційного і коразійного рельєфу, їх класифікація.</p>	Лекція, дискусія	<p><i>Livingstone I., Warren A.</i> Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p. <i>Świąchowiec J., Michno A.</i> Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowiec, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s. <i>Parsons A. J., Abrahams A. D.</i> Geomorphology of Desert Environments / A.J. Parsons, A.D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p.</p>	2 год.	1 тиждень
	<p>Останцеві дефляційні форми рельєфу як свідки розвитку давніх еолових процесів.</p>	Самостійна робота	<p><i>Dubis L., Dłużewski M.</i> Erozyjne formy ostańcowe – jardangi jako wskaźnik tempa deflacji / Warsztaty geomorfologiczne. Egipt 5-22.04.2002, Warszawa, 2002. – P. 28–42. <i>Dubis L.</i> Genesa form ostańcowych – Biała Pustynia, obniżenie Farafry, pustynia Zachodnia (badania wstępne) / <i>Dubis L., Dłużewski M., Jakubik R.</i> // Warsztaty geomorfologiczne. Egipt 5-22.04.2002. – Warszawa, 2002. – S. 11–15. <i>Dubis L., Dłużewski M.</i> Wybrane formy ostańcowe Północnej Sahary jako przykład działalności erozji eolicznej / VI Zjazd Geomorfologów Polskich</p>	8 год	До наступного заняття

			„Środowiska górskie – ewolucja rzeźby” Jelenia Góra, 11-14 września 2002, Wrocław, 2002. – P. 38–40. Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи , у тім числі Aeolian Research; Інформаційні ресурси наукових бібліотек; Ресурс Google Earth.		
8-9 тиждень	Тема 5. Еолові акумулятивні форми рельєфу: класифікація, особливості утворення. Зв'язок між аеродинамічними особливостями функціонування вітропіщаного потоку та еоловими акумулятивними формами земної поверхні.	Лекція, дискусія	<i>Livingstone I., Warren A.</i> Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p. <i>Świąchowicz J., Michno A.</i> Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowicz, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s. <i>Gutiérrez F., Gutiérrez M.</i> Landforms of the Earth / F. Gutiérrez, M. Gutiérrez. – Springer, 2016. – 270 p. <i>Parsons A. J., Abrahams A. D.</i> Geomorphology of Desert Environments / A.J. Parsons, A.D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p. <i>Barczuk A.</i> Rozwój pól wydmyowych Ergu Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis, K. Skotcki // Geograficzne i geologiczne uwarunkowania rozwoju rzeźby Maroka. Warsztaty geomorfologiczne Maroko 29.04-04.05.2006. – Warszawa, 2006. – S. 187–217. <i>Barczuk A.</i> Natural and anthropogenic factors of the development of Erg Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis // Contemporary evolution of the natural environment of the region between Antiatlas and Sahara (Morocco) ; [ed. by S. Skiba, K. Krzemień] ; Prace i Studia Geograficzne. – 2008. – Fascicle 118. – P. 119–133. <i>The World's Largest Deserts</i> / Geology.com https://geology.com/records/largest-desert.shtml <i>The Great Deserts of the World and Where They Are Located</i> https://www.mapquest.com/travel/great-deserts-of-the-world-and-where-they-are-located/ Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи , у тім числі Aeolian Research; Інформаційні ресурси наукових бібліотек;	2 год.	1 тиждень
	<i>Акумулятивні еолові форми пустель Світу: особливості морфології і формування</i>	Самостійна робота	<i>Barczuk A.</i> Natural and anthropogenic factors of the development of Erg Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis // Contemporary evolution of the natural environment of the region between Antiatlas and Sahara (Morocco) ; [ed. by S. Skiba, K. Krzemień] ; Prace i Studia Geograficzne. – 2008. – Fascicle 118. – P. 119–133. <i>The World's Largest Deserts</i> / Geology.com https://geology.com/records/largest-desert.shtml <i>The Great Deserts of the World and Where They Are Located</i> https://www.mapquest.com/travel/great-deserts-of-the-world-and-where-they-are-located/ Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи , у тім числі Aeolian Research; Інформаційні ресурси наукових бібліотек;	8 год	До наступного заняття
	ПР. 3. Аналіз морфології, поширення та особливостей утворення акумулятивних форм еолового рельєфу суходолу.	Практична робота	<i>Livingstone I., Warren A.</i> Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p. <i>Świąchowicz J., Michno A.</i> Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowicz, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s. <i>Gutiérrez F., Gutiérrez M.</i> Landforms of the Earth / F. Gutiérrez, M. Gutiérrez. – Springer, 2016. – 270 p. <i>Parsons A. J., Abrahams A. D.</i> Geomorphology of Desert Environments / A.J. Parsons, A.D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p. <i>Barczuk A.</i> Rozwój pól wydmyowych Ergu Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski,	2 год.	До наступного заняття

			<p>L. Dubis, K. Skotcki // Geograficzne i geologiczne uwarunkowania rozwoju rzeźby Maroka. Warsztaty geomorfologiczne Maroko 29.04-04.05.2006. – Warszawa, 2006. – S. 187–217.</p> <p>Barczuk A. Natural and anthropogenic factors of the development of Erg Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis // Contemporary evolution of the natural environment of the region between AntiAtlas and Sahara (Morocco) ; [ed. by S. Skiba, K. Krzemień] ; Prace i Studia Geograficzne. – 2008. – Fascicle 118. – P. 119–133.</p> <p>The World's Largest Deserts / Geology.com https://geology.com/records/largest-desert.shtml</p> <p>The Great Deserts of the World and Where They Are Located https://www.mapquest.com/travel/great-deserts-of-the-world-and-where-they-are-located/</p> <p>New study finds world's largest desert, the Sahara, has grown by 10 percent since 1920 / National Science Foundation https://www.nsf.gov/news/news_summ.jsp?cntn_id=244804</p> <p>Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research;</p> <p>Інформаційні ресурси наукових бібліотек;</p> <p>Ресурс Google Earth.</p>		
Модульний контроль					
Змістовий модуль 3. Сучасні та давні пустелі. Процеси опустелювання.					
10-11 тижні	Тема 6. Основні типи сучасних пустель. Особливості формування еолових процесів різних типів пустель.	Лекція, дискусія	<p>Дубіс Л. Ф. Науково-методичні засади дослідження морфології реліктових дюн правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс, Ю. Андрейчук // Фізична географія та геоморфологія. – 2012. – Вип. 1 (65). – С. 82–87</p> <p>Дубіс Л. Ф. Еоловий палеоморфогенез: основні положення, проблеми та перспективи дослідження / Л. Ф. Дубіс // Ученые записки Таврического ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. География. – 2011. – Т. 24(63), № 2, ч. 1. – С. 66–73.</p> <p>Livingstone I., Warren A. Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p.</p> <p>Świąchowicz J., Michno A. Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowicz, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s.</p> <p>Gutiérrez F., Gutiérrez M. Landforms of the Earth / F. Gutiérrez, M. Gutiérrez. – Springer, 2016. – 270 p.</p> <p>Parsons A. J., Abrahams A. D. Geomorphology of Desert Environments / A.J. Parsons, A.D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p.</p> <p>Dubis L. Genesa form ostańcowych – Biała Pustynia, obniżenie Farafry, pustynia Zachodnia (badania wstępne) / Dubis L., Dłużewski M., Jakubik R. //</p>	2 год.	1 тиждень
	Географічне поширення еолових процесів на Землі. Основні типи пустель та особливості їхніх морфоскульптур. Олешківські піски як найбільша пустеля Європи.	Самостійна робота		9 год	До наступного заняття

			<p>Warsztaty geomorfologiczne. Egipt 5-22.04.2002. – Warszawa, 2002. – S. 11–15.</p> <p>Barczuk A. Rozwój pól wydmyowych Ergu Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis, K. Skotcki // Geograficzne i geologiczne uwarunkowania rozwoju rzeźby Maroka. Warsztaty geomorfologiczne Maroko 29.04-04.05.2006. – Warszawa, 2006. – S. 187–217.</p> <p>Barczuk A. Natural and anthropogenic factors of the development of Erg Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis // Contemporary evolution of the natural environment of the region between AntiAtlas and Sahara (Morocco) ; [ed. by S. Skiba, K. Krzemień] ; Prace i Studia Geograficzne. – 2008. – Fascicle 118. – P. 119–133.</p> <p>The World's Largest Deserts / Geology.com https://geology.com/records/largest-desert.shtml</p> <p>The Great Deserts of the World and Where They Are Located https://www.mapquest.com/travel/great-deserts-of-the-world-and-where-they-are-located/</p> <p>New study finds world's largest desert, the Sahara, has grown by 10 percent since 1920 / National Science Foundation https://www.nsf.gov/news/news_summ.jsp?cntn_id=244804</p> <p>Фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research; Інформаційні ресурси наукових бібліотек;</p>		
12-13 тижні	<p>Тема 7. Основні етапи та палеогеографічні умови розвитку еолових процесів у плейстоцені та голоцені. Давні еолові процеси, їх значення для проведення палеогеографічних реконструкцій.</p>	Лекція, дискусія	<p>Герасименко Н. П. Палеогеографія четвертинного періоду України (палеоландшафти): підручник. – Київ: Принт-Сервіс, 2020. – 296 с.</p> <p>Дубіс Л. Ф. Еоловий палеоморфогенез: основні положення, проблеми та перспективи дослідження / Л. Ф. Дубіс // Ученые записки Таврического ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. География. – 2011. – Т. 24(63), № 2, ч. 1. – С. 66–73.</p> <p>Бортник С. Ю. Ідеї еолового морфогенезу в працях П. А. Тутковського / С. Ю. Бортник, Л. Ф. Дубіс // Фізична географія та геоморфологія. – 2009. – Вип. 55. – С. 87–98.</p> <p>Świąchowicz J., Michno A. Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowicz, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s.</p> <p>Roskin J. Aeolian-fluvial processes control landscape evolution along dunefield margins of the northwestern Negev (Israel) since the late Quaternary / L. Robins, J. Roskin, L. Yu, R. Bookman, N. Greenbaum // Quaternary Science Reviews. – Volume 285. – 2022, 107520, https://doi.org/10.1016/j.quascirev.2022.107520</p> <p>Дубіс Л.Ф. Еоловий палеоморфогенез правобережної частини Українського Полісся: авт. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра геогр. наук / Л.Ф. Дубіс. – Київ, 2013. – 42 с.</p>	2 год.	1 тиждень
	<p><i>А. Тутковський як основоположних вивчення давніх процесів та реліктових еолових форм Полісся. Ідеї еолового палеоморфогенезу у працях П. А. Тутковського. Українські дослідники еолових процесів і еолових форм рельєфу.</i></p>	Самостійна робота		8 год	До наступного заняття

			<p><i>Дубіс Л. Ф.</i> Науково-методичні засади дослідження морфології реліктових дюн правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс, Ю. Андрейчук // Фізична географія та геоморфологія. – 2012. – Вип. 1 (65). – С. 82–87</p> <p><i>Дубіс Л.</i> Палеогеографічні умови розвитку еолових процесів та утворення дюн правобережної частини Українського Полісся наприкінці пізнього плейстоцену / Л. Дубіс // Географія і сучасність. Сер. 4. – 2012. – Вип. 15 (27). – С. 39–52.</p> <p><i>Дубіс Л.</i> Фази інтенсивного розвитку еолових процесів і дюноутворення правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс // Наук. вісник Чернів. ун-ту. – 2012. – Вип. 612–613 ; Географія. – С. 40–45.</p>		
	ПР. 4. Реліктові дюни Українського Полісся: критерії ідентифікації, морфологія та особливості поширення.	Практична робота	<p><i>Ресурс Google Earth.</i></p> <p><i>Дубіс Л. Ф.</i> Науково-методичні засади дослідження морфології реліктових дюн правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс, Ю. Андрейчук // Фізична географія та геоморфологія. – 2012. – Вип. 1 (65). – С. 82–87</p> <p><i>Дубіс Л.</i> Палеогеографічні умови розвитку еолових процесів та утворення дюн правобережної частини Українського Полісся наприкінці пізнього плейстоцену / Л. Дубіс // Географія і сучасність. Сер. 4. – 2012. – Вип. 15 (27). – С. 39–52.</p> <p><i>Дубіс Л.</i> Фази інтенсивного розвитку еолових процесів і дюноутворення правобережної частини Українського Полісся / Л. Дубіс // Наук. вісник Чернів. ун-ту. – 2012. – Вип. 612–613 ; Географія. – С. 40–45.</p> <p><i>Герасименко Н. П.</i> Палеогеографія четвертинного періоду України (палеоландшафти): підручник / Н. П. Герасименко. – Київ: Прінт-Сервіс, 2020. – 296 с.</p> <p><i>Дубіс Л.Ф.</i> Еоловий палеоморфогенез правобережної частини Українського Полісся: авт. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра геогр. наук / Л.Ф. Дубіс. – Київ, 2013. – 42 с.</p> <p>Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research;</p>	2 год.	До наступного заняття
14-15 тижні	Тема 8. Опустелювання: причини, екологічні наслідки. Глобальні зміни клімату і опустелювання. Ймовірність активізації еолових процесів на локальних територіях України при перетворенні ландшафтів під час війни.	Лекція, дискусія	<p><i>Livingstone I., Warren A.</i> Aeolian Geomorphology: A New Introduction / I. Livingstone, A. Warren (Editor). – Wiley-Blackwell, 2019. – 336 p.</p> <p><i>Świąchowiec J., Michno A.</i> Wybrane zagadnienia geomorfologii eolicznej / J. Świąchowiec, A. Michno (red.). – Kraków, 2016. – 392 s.</p> <p><i>Parsons A. J., Abrahams A. D.</i> Geomorphology of Desert Environments / A. J. Parsons, A. D. Abrahams. – Springer Netherlands, 2009. – 831p.</p> <p><i>Barczuk A.</i> Rozwój pól wydmyowych Ergu Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis, K. Skotcki // Geograficzne i geologiczne uwarunkowania rozwoju rzeźby Maroka. Warsztaty geomorfologiczne Maroko 29.04-04.05.2006. – Warszawa, 2006. – S. 187–217.</p>	2 год.	1 тиждень
	<i>Проблеми і наслідки опустелювання Північної Африки. Бродівська пустеля. Активізація еолових</i>	Самостійна робота		8 год	До наступного заняття

	<p><i>процесів на Українському Поліссі.</i></p>	<p>Barczuk A. Natural and anthropogenic factors of the development of Erg Chebbi / A. Barczuk, M. Dłużewski, L. Dubis // Contemporary evolution of the natural environment of the region between AntiAtlas and Sahara (Morocco) ; [ed. by S. Skiba, K. Krzemień] ; Prace i Studia Geograficzne. – 2008. – Fascicle 118. – P. 119–133.</p> <p>New study finds world's largest desert, the Sahara, has grown by 10 percent since 1920 / National Science Foundation https://www.nsf.gov/news/news_summ.jsp?cntn_id=244804</p> <p>Dubis L., Dłużewski M. Wybrane formy ostańcowe Północnej Sahary jako przykład działalności erozji eolicznej / VI Zjazd Geomorfologów Polskich „Środowiska górskie – ewolucja rzeźby” Jelenia Góra, 11-14 września 2002, Wrocław, 2002. – P. 38–40.</p> <p>Періодичні наукові фахові українські та міжнародні часописи, у тім числі Aeolian Research;</p> <p>Інформаційні ресурси наукових бібліотек;</p> <p>Ресурс Google Earth.</p>		
--	---	--	--	--

Уклала Лідія Дубіс – д-р геогр. наук, професор кафедри геоморфології і палеогеографії географічного факультету ЛНУ імені Івана Франка